

Muntian, I. V., Sokoliuk, K. Yu., and Znachek, R. R. "Vystavkovo-yarmarkova diialnist yak efektyvna orhanyzatsiina forma prosuvannia brendu" [Exhibition and Trade Fair Activities as an Effective Framework for Brand Promotion]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnolohii ta dyzainu. Seriya «Ekonomiczni nauky»*, no. 2 (2020): 46-55.
DOI: <https://doi.org/10.30857/2413-0117.2020.2.3>
"ROI u prodazhakh bez skladnykh formul – yak biznes mozna vymiryaty i prymnozhyty prybutok" [ROI in Sales Without Complex Formulas – How a Business Can Measure and Multiply Profits]. <https://surl.it/zsrlmy>
Semenov, S. "Yak pravylno rakhuvaty yunit ekonomiku. LTV, CAC ta ROI" [How to Calculate Unit Economics Correctly. LTV, CAC and ROI]. *Projector*. <https://surl.li/blthxd>
"V Ukraini sposterihaetsia hlyboka kryza silskohospodarskoho mashynobuduvannia" [Ukraine Is Experiencing a Deep Crisis in Agricultural Machinery Manufacturing]. *Kurkul*. December 02, 2024. <https://kurkul.com/news/37389-v-ukrayini-sposterigayet-sya-gliboka-kryza-silskogospodarskogo-mashinobuduvannya>
"Vitchyzniani vyrobnyk prezentuvav s/h tekhniku na vystavtsi Agromek 2024" [Domestic Manufacturer Presented Agricultural Machinery at the Agromek 2024 Exhibition]. *Kurkul*. January 09, 2024. <https://kurkul.com/news/37443-vitchiznyaniy-virobnik-prezentuvav-s-g-tehniku-na-vistavtsi-agromek-2024>
"Vzhe u berezni 2025 roku yuvileina vystavka AGROTECH u Polshchi" [Already in March 2025, the Anniversary Exhibition AGROTECH in Poland]. *AgroLux*. January 22, 2025. https://agro.provse.kh.ua/vzhe-u-berezni-2025-roku-yuvilejna-vystavka-agrotech-u-polshhi/?utm_source=chatgpt.com

УДК 632.95.2
JEL: O13; Q13
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-5-303-310>

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ РИНКУ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ РОСЛИН В УКРАЇНІ

©2025 ЛИМАР В. В.

УДК 632.95.2
JEL: O13; Q13

Лимар В. В. Державне регулювання діяльності суб'єктів ринку засобів захисту рослин в Україні

Мета дослідження полягає в аналізі державного регулювання діяльності суб'єктів ринку засобів захисту рослин в Україні та розробці рекомендацій щодо підтримки діяльності операторів даного ринку. У статті визначено, що ринок засобів захисту рослин (ЗЗР) є однією з ключових складових аграрного сектора України, що безпосередньо впливає на продовольчу безпеку, екологічну стабільність і здоров'я населення. В умовах відкритої економіки та глобалізації особливої ваги набуває питання ефективного державного регулювання цього ринку. Адже неконтрольоване використання або обіг небезпечних речовин може мати згубні наслідки не лише для довкілля, а й для економіки загалом. Визначено, що державне регулювання дозволяє забезпечити контроль якості ЗЗР, що потрапляють на український ринок. Це надзвичайно важливо, оскільки наявність фальсифікованих або несертифікованих препаратів становить пряму загрозу як для врожайності сільськогосподарських культур, так і для здоров'я людей, які споживають продукти, вирощені з використанням таких засобів. Також державне регулювання сприяє охороні навколишнього середовища. Неправильне застосування ЗЗР здатне призвести до забруднення ґрунтів, водних ресурсів і скорочення популяцій корисних комах, зокрема запилювачів. Держава, запроваджуючи екологічні норми та контроль за дотриманням технологій внесення ЗЗР, може мінімізувати такі ризики. Зазначено, що в умовах євроінтеграційного курсу України важливим є гармонізація національного законодавства з європейськими стандартами. Це дозволить покращити доступ українських аграріїв до європейських ринків, одночасно підвищивши якість і безпечність вітчизняної аграрної продукції. Відповідні державні органи мають виступати гарантантами дотримання фітосанітарних вимог, а також забезпечувати інформування та навчання фермерів.

Ключові слова: ринок засобів захисту рослин (ЗЗР), державне регулювання, сільське господарство, сільськогосподарське підприємство, попит, пропозиція.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 14.

Лимар Валерія Валеріївна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики, Донецький національний університет імені Василя Стуса (вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21021, Україна)
E-mail: limval55555@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4328-7529>

UDC 632.95.2
JEL: O13; Q13

Lymar V. V. The State Regulation of the Activities of Plant Protection Products Market Players in Ukraine

The aim of the research is to analyze the State regulation of the activities of entities in the market of plant protection products in Ukraine and to develop recommendations for supporting the activities of operators in this market. The article points out that the market of plant protection products (PPP) is one of the key components of Ukraine's agricultural sector, which directly influences food security, environmental stability, and public health. In the context of an open

economy and globalization, the issue of effective State regulation of this market becomes particularly significant. Indeed, the uncontrolled use or circulation of hazardous substances can have detrimental consequences not only for the environment but also for the economy as a whole. It is found that State regulation allows for ensuring the quality control of PPPs that enter the Ukrainian market. This is extremely important, as the presence of counterfeit or uncertified products poses a direct threat both to agricultural crop yields and to the health of people who consume products grown with such means. Additionally, State regulation contributes to environmental protection. Improper use of plant protection products can lead to soil pollution, contamination of water resources, and a decline in populations of beneficial insects, particularly pollinators. The State, by implementing ecological standards and monitoring compliance with the application technologies of plant protection products, can minimize such risks. It is noted that in the context of Ukraine's European integration course, the harmonization of national legislation with European standards is important. This will enhance access for Ukrainian agrarians to European markets while simultaneously improving the quality and safety of domestic agricultural products. The relevant State authorities must act as guarantors of compliance with phytosanitary requirements, and also ensure the information and training of farmers.

Keywords: plant protection products (PPP) market, State regulation, agriculture, agricultural enterprise, demand, supply.

Fig.: 1. Tabl.: 2. Bibl.: 14.

Lyamar Valeriia V. – Doctor of Sciences (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of International Relations and Foreign Policy, Vasyl Stus Donetsk National University (21 600-richchia Str., Vinnytsia, 21021, Ukraine)

E-mail: limval55555@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4328-7529>

Воєнний стан в Україні, спричинений повномасштабною агресією Російської Федерації, значно ускладнив функціонування аграрного сектора, зокрема ринку засобів захисту рослин (ЗЗР). У таких умовах державне регулювання цієї сфери набуває критичного значення як для забезпечення продовольчої безпеки країни, так і для підтримки економіки. Передусім, війна призвела до порушення логістичних ланцюгів, руйнування складів і транспортної інфраструктури, а також до обмеження імпорту, який є основним джерелом постачання ЗЗР в Україну. В умовах дефіциту засобів захисту держава має оперативно втручатися для забезпечення прозорого та пріоритетного доступу аграріїв до життєво необхідних препаратів. Це вимагає спрощення митних процедур, тимчасового зниження податкового навантаження та запровадження пільгових умов ввезення ЗЗР.

Крім того, виникає потреба у гнучкості державної системи реєстрації та контролю препаратів. З огляду на екстрену ситуацію, важливо забезпечити швидку сертифікацію альтернативних засобів захисту, особливо у випадках, коли традиційні препарати недоступні. Водночас це не повинно означати зниження вимог до безпеки – держава зобов'язана гарантувати, що всі препарати, допущені до використання, не несуть загрози для здоров'я людей, тварин і довкілля.

Окремо варто підкреслити роль держави у запобіганні спекуляціям на ринку. У період воєнного стану існують ризики штучного завищення цін, створення дефіциту або незаконного обігу фальсифікованих засобів. Тому необхідне посилення контролю за дотриманням правил обігу ЗЗР, проведення перевірок, упровадження механізмів моніторингу цін і вжиття відповідних санкцій до порушників.

Важливим також є інформаційне забезпечення. В умовах війни багато фермерів втратили до-

ступ до фахових консультацій, навчань та інструкцій. Держава має розвивати онлайн-платформи, інформаційні кампанії та «гарячі лінії», що допоможуть аграріям правильно і безпечно застосовувати наявні засоби захисту.

У цей надзвичайно складний час аграрний сектор залишається стратегічною опорою держави. Саме тому ефективне державне регулювання ринку засобів захисту рослин – це не лише про врожайність, а й про національну безпеку. Українське сільське господарство демонструє стійкість і здатність адаптуватися, але без державної підтримки та чіткої регуляторної політики у сфері ЗЗР досягти стабільності неможливо.

Дослідженням ринку засобів захисту рослин займаються такі вітчизняні вчені, як Нерянова І. В., Голук В. Я. [1], які вивчають проблеми та стан ринку засобів захисту рослин від початку повномасштабного вторгнення; Грузинська І., Смагіна А., Жигадло В., Стаднік Р., Перепелиця О. [2] досліджують особливості регулювання внутрішнього виробництва та обігу засобів захисту рослин; Станкевич С. В., Забродіна І. В. [10] аналізують ємність ринку і основних операторів засобів захисту рослин в Україні. Також у даній статті проаналізована нормативно-правова база, яка регулює діяльність операторів ринку засобів захисту рослин, зокрема Закон України «Про державне регулювання сфери захисту рослин» [6], Конституція України [7], Митний кодекс України [8] та Закон України «Про пестициди і агрохімікати» [9].

Мета дослідження полягає в аналізі державного регулювання діяльності суб'єктів ринку засобів захисту рослин в Україні та розробці рекомендацій щодо підтримки діяльності операторів даного ринку.

Методика дослідження базується на декількох етапах, зокрема:

- ✦ обґрунтування та аргументація актуальності обраної для дослідження теми;
- ✦ аналіз динаміки експорту / імпорту України продукції рослинного походження та зерновими культурами;
- ✦ аналіз нормативно-правової бази регулювання діяльності операторів ринку засобів захисту рослин;
- ✦ визначення найголовніших гравців ринку засобів захисту рослин в Україні;
- ✦ проведення SWOT-аналізу діяльності компанії Бауер як найбільшого оператора ринку засобів захисту рослин в Україні;
- ✦ розробка рекомендацій щодо державної підтримки діяльності операторів ринку засобів захисту рослин.

Україна має розвинутий продовольчий комплекс, який здатний не тільки повною мірою забезпечити населення країни харчовими продуктами, а й формувати активну позицію держави на міжнародних ринках низки ключових агропродовольчих товарів. Завдяки традиційно потужному продовольчому експорту Україна є одним з гарантів продовольчої безпеки у світі. До повномасштабної війни за обсягами експорту Україна входила до п'ятірки найбільших експортерів зернових у світі, експортувала 3/4 від того, що виготовляла, внутрішнє споживання зернових становило лише 20–25%. Україна постачала 10% світового експорту пшениці, понад 14% кукурудзи і понад 47% соняшникової олії [3]. Нині, завдяки допомозі партнерів, Україна залишається ключовим постачальником на світових ринках зерна та соняшникової олії,

з часткою понад 10% міжнародної торгівлі. У 2023 р. експортовано 16,1 млн т пшениці до 65 країн, 26,2 млн т кукурудзи до 80 країн і 5,7 млн т соняшникової олії до 130 країн світу [2]. На рис. 1 наведено динаміку зовнішньої торгівлі України продукцією рослинного походження у 2020–2025 рр.

Як бачимо з наведеного рис. 1, лівову частку зовнішньої торгівлі продукцією рослинного походження складають зернові культури. В першому кварталі 2025 р. вони склали майже 70% експорту, або 9418,3 млн дол. США. Також зазначимо, що у 2024 р. обсяг експорту продукції рослинного походження перевищив довоєнний рівень, зокрема 2020 р. Отже, Україна має потужний сільськогосподарський потенціал, який є важливим не лише для національної економіки України, а й для міжнародної продовольчої безпеки.

Стосовно ринку засобів захисту рослин (ЗЗР), державне регулювання цієї сфери здійснюється на основі Закону України «Про державне регулювання сфери захисту рослин» [6]. Цей Закон встановлює правові та організаційні основи проведення заходів, що полягають у визначенні фітосанітарного ризику й забезпеченні адекватного рівня фітосанітарного захисту, обмеження та запобігання розповсюдженню шкідливих організмів під час обігу рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів, поводження із засобами захисту рослин, а також державного контролю та інших офіційних заходів у галузі захисту рослин для перевірки дотримання законодавства про захист рослин.

Окрім даного Закону, ринок засобів захисту рослин (ЗЗР) також регулюється Конституцією

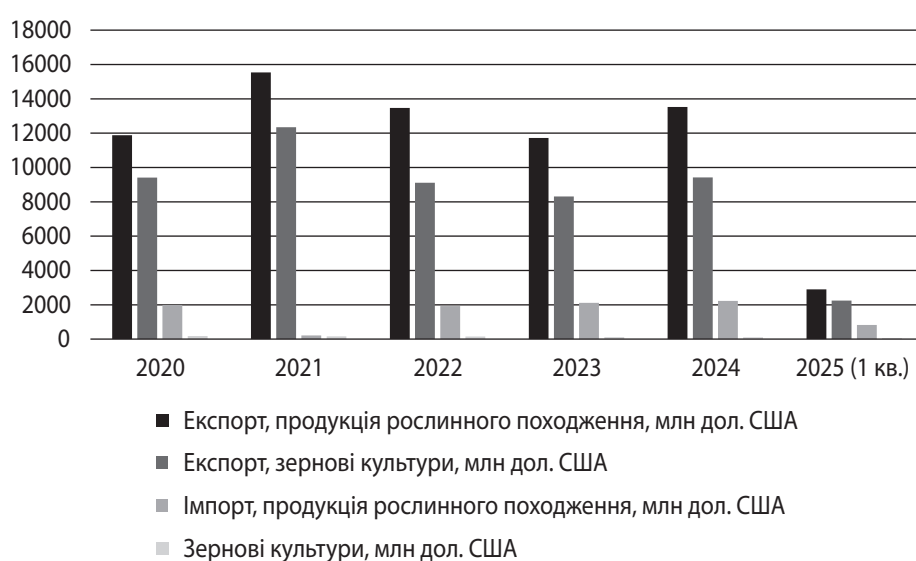

Рис. 1. Динаміка експорту / імпорту України продукцією рослинного походження та зерновими культурами у 2020–2025 рр., млн дол. США

Джерело: складено автором на основі [5].

України [7], Митним кодексом України [8], Законом України «Про пестициди і агрохімікати» [9] та іншими нормативно-правовими актами, а також Міжнародною конвенцією про захист рослин і МСФЗ, розроблених відповідно до неї, та інших міжнародних угод України.

Ринок засобів захисту рослин (ЗЗР) в Україні є одним із ключових елементів агропромислового комплексу. У країні з потужним аграрним потенціалом, де понад 70% території займають сільськогосподарські угіддя, ефективність боротьби зі шкідниками, хворобами рослин і бур'янами має безпосередній вплив на національну продовольчу безпеку та економіку загалом. У цьому контексті важливу роль відіграють основні оператори ринку ЗЗР – компанії, які не лише постачають аграріям необхідні препарати, але й формують підходи до їх використання, впроваджують нові технології та визначають динаміку галузі [4].

Український ринок ЗЗР має високу ступінь інтегрованості у глобальні аграрні ланцюги. Серед провідних операторів тут домінують міжнародні корпорації:

- ✦ BASF (Німеччина) – один із лідерів за обсягами продажів гербіцидів, фунгіцидів та інсектицидів, відомий інноваційними розробками;
- ✦ Bayer (Німеччина) – після злиття з Monsanto ця компанія зайняла вагомий частку на ринку насіння і ЗЗР, зокрема у сфері біотехнологій;
- ✦ Syngenta (Швейцарія/Китай) – потужний гравець з широким портфелем препаратів і системами інтегрованого захисту;
- ✦ Corteva Agriscience (США) – американський аграрний гігант, який зосереджується на розробці високоефективних препаратів та екологічно безпечних рішень;
- ✦ ADAMA (Ізраїль) – один з найбільших виробників генеричних препаратів, що спеціалізується на оптимізації витрат для фермерів.

Ці компанії не лише постачають продукцію, але й активно інвестують у просвітницьку діяльність серед фермерів, розвиток цифрових платформ агромоніторингу, а також у локальні дослідницькі центри.

Поряд із транснаціональними корпораціями в Україні діють і національні виробники та дистриб'ютори, серед яких:

- ✦ UKRAVIT – найбільша українська компанія у сфері виробництва ЗЗР і мікродобрив, що активно розвиває власні наукові потужності;
- ✦ Альфа Смарт Агро – компанія, яка займається розробкою та виробництвом сучас-

них препаратів з акцентом на адаптацію до кліматичних умов України;

- ✦ Ензим-Агро, ХімАгроСтандарт та інші – регіональні виробники та імпортери, які формують пропозицію на локальному рівні.

Ринок також представлений мережами дистрибуції: «Eridon», «Агросем», «Агроскоп», «Агроспейс» – ці компанії виступають важливою ланкою між виробниками та сільгоспвиробниками, здійснюючи логістику, консалтинг і агросупровід [10].

Незважаючи на високий рівень конкуренції та присутність міжнародних гігантів, український сегмент має потужний потенціал зростання, особливо в контексті імпортозаміщення, розвитку органічного виробництва та екологічно безпечних рішень. Також зростає попит на біологічні засоби захисту рослин, у чому бачиться перспективна ніша для вітчизняних компаній.

У сучасному сільському господарстві, де ефективність вирощування культур тісно пов'язана з інноваціями, компанія Bayer займає провідне місце як один з глобальних лідерів у сфері засобів захисту рослин (ЗЗР). Після придбання американської корпорації Monsanto у 2018 р. Bayer не лише зміцнила свої позиції на світовому ринку агрохімії, але й розширила вплив на генетичну селекцію, цифрові технології в агроуправлінні та розробку сталих рішень для фермерів.

Далі проаналізуємо діяльність компанії Bayer AG як одного із основних гравців ринку засобів захисту рослин в Україні. Дана компанія була заснована в Німеччині в XIX столітті, але саме аграрний підрозділ Bayer Crop Science став рушійною силою в трансформації глобального аграрного сектора. Сьогодні цей підрозділ функціонує в понад 80 країнах, включно з Україною, де Bayer відіграє вагомий роль у забезпеченні фермерів ефективними ЗЗР, насінням і консультаційною підтримкою. Компанія активно працює в Україні, пропонуючи широкий спектр засобів захисту рослин (гербіциди, фунгіциди, інсектициди) для ключових культур: зернових, кукурудзи, соняшнику, ріпаку. Також Bayer відома на українському ринку як один з провідних постачальників гібридного насіння, особливо завдяки бренду Dekalb. Далі представлено звіт про прибутки та збитки Bayer за 2023–2024 рр. (табл. 1).

Як видно з представленої табл. 1, чистий дохід компанії демонструє зменшення показнику чистого доходу у 2024 р. у порівнянні з 2023 р. – з 15961 до 14866 млн євро, операційний дохід і дохід від інвестицій, навпаки, зростає з 1327 до 3048 та з 7126 до 11252 млн євро відповідно; дохід після сплати податків у 2024 р. складає 1328 млн євро, що значно менше попереднього звітного року.

Прибутки та збитки компанії Bayer у 2023–2024 рр., млн євро

Показник, млн євро	2023	2024
Чистий дохід	15961	14866
Збільшення або зменшення запасів готової продукції та незавершеного виробництва	202	43
Інша капіталізована власна робота	24	33
Інший операційний дохід	3731	3108
Витрати на матеріали	11204	10351
Витрати на сировину, матеріали та покупні товари	4508	4138
Витрати на придбані послуги	6696	6213
Витрати на оплату праці	2340	2543
Заробітна плата	2006	2180
Соціальні витрати та витрати на пенсії та інші виплати	334	363
Інші операційні витрати	7580	8025
Операційний дохід	1327	3048
Дохід від інвестицій в асоційованій компанії – нетто	7126	11252
Процентні доходи/витрати – нетто	622	958
Інші фінансові доходи/витрати – нетто	22	60
Неопераційні доходи	6526	10384
Податок на прибуток	24	1
Інші податки	25	11
Дохід після сплати податків/чистий дохід	5150	1328
Розподіл іншого нерозподіленого прибутку	2575	3664

Джерело: складено автором на основі [11].

Bayer не обмежується продажем препаратів. Її стратегія включає навчання аграріїв, впровадження цифрових рішень (наприклад, Climate FieldView), створення демонстраційних полів та співпрацю з науковими установами. Це дозволяє компанії не лише просувати продукцію, а й формувати культуру сталого використання ЗЗР серед українських фермерів.

Особливу увагу Bayer приділяє дослідженням і розробкам. Щорічно компанія інвестує мільярди євро у створення нових формул препаратів, стійких до кліматичних змін, біологічно безпечних рішень і засобів прецизійного землеробства. Окремий напрям – розвиток біопрепаратів та генетично модифікованих культур, що викликає як захоплення, так і критику з боку громадськості.

Не менш важливо, що Bayer декларує принципи екологічної та соціальної відповідальності. Компанія веде активні програми зі зниження залишків пестицидів у продуктах, мінімізації впливу на довкілля та збереження біорізноманіття. У табл. 2 представлено результати проведеного SWOT-аналізу діяльності компанії Bayer.

Отже, зауважимо, що компанія Bayer – це не просто виробник засобів захисту рослин, а потужний гравець на перетині науки, аграрного виробництва і політики сталого розвитку. Її діяльність в Україні має значний вплив на підвищення врожайності, аграрну освіту та технологічну модернізацію господарств. Проте зростання впливу компанії супроводжується необхідністю забезпечення прозорої комунікації з суспільством, етичної відповідальності та відповідності міжнародним стандартам безпеки. Успіх Bayer у майбутньому залежить не лише від кількості проданих препаратів, а й від довіри фермерів, споживачів та держав.

У сучасному аграрному секторі України засоби захисту рослин (ЗЗР) є критично важливими елементами забезпечення врожайності, продовольчої безпеки та експортного потенціалу. Однак їх широке застосування потребує суворого державного контролю, оскільки вони можуть мати значний вплив на здоров'я людей, довкілля та біорізноманіття. Саме тому формування та реалізація інструментів державного регулювання в цій сфері є надзвичайно актуальним завданням [13].

SWOT-аналіз діяльності компанії Bayer

S – Strengths (Сильні сторони)	W – Weaknesses (Слабкі сторони)
Глобальне визнання бренду (Bayer – це один із найвідоміших брендів у світі, що асоціюється з якістю, наукою та інноваціями). Широке портфоліо продукції (гербіциди, фунгіциди, інсектициди, біопрепарати, гібридне насіння, цифрові сервіси (наприклад, Climate FieldView)). Постійні інвестиції в НДДКР (щорічні інвестиції в науково-дослідницьку діяльність аграрного напрямку становлять понад 2 млрд євро). Потужна присутність на глобальному ринку (Bayer діє у понад 80 країнах світу, зокрема в Україні, де входить до топ-3 гравців ринку ЗЗР). Після злиття з Monsanto отримання контролю над інноваційними ГМО-технологіями, платформами генетики рослин і цифровими сервісами	Висока залежність від хімічних ЗЗР (в умовах зростання попиту на біологічні та екологічно чисті засоби це стає викликом для іміджу компанії). Юридичні ризики та судові витрати (у 2019–2023 рр. Bayer виплатила мільярди доларів компенсацій у справах, пов'язаних із шкідливістю продуктів). Складність регуляторного середовища (продукти компанії постійно підлягають посиленому контролю з боку європейських і національних регуляторів)
O – Opportunities (Можливості)	T – Threats (Загрози)
Розвиток біопрепаратів та сталих технологій (зростаючий попит на органічне виробництво відкриває шлях для інвестицій у біозахист, мікробіологію та екотехнології). Розширення цифрових рішень (платформи на кшталт FieldView можуть стати джерелом прибутку через аналітичні послуги та оптимізацію агровиробництва). Поглиблення співпраці з країнами, що розвиваються (Bayer має змогу розширити ринки в Латинській Америці, Азії та Африці, де агросектор швидко зростає). Зростання аграрного сектора в Україні (Україна – один з найбільших аграрних експортерів у світі. Збільшення експорту, попит на ефективні ЗЗР – позитив для Bayer)	Зміни законодавства та заборони речовин (Європейський Союз поступово обмежує використання низки активних речовин, що впливає на прибутковість продуктів). Громадський тиск і антимонопольні розслідування (активізуються екологічні організації, антимонопольні структури та споживчі асоціації). Глобальні кліматичні зміни (посухи, шторми, зміна вегетаційних періодів потребують постійної адаптації портфеля продуктів). Конкуренція з боку генеричних виробників (компанії з Китаю, Індії та країн Східної Європи пропонують дешевші аналоги продукції Bayer)

Джерело: складено автором на основі [11; 12; 14].

Алі узагальнено основні інструменти державного регулювання діяльності суб'єктів ринку засобів захисту рослин в Україні.

Нормативно-правова база як основа регулювання. Як уже було зазначено, головним законодавчим актом, що регламентує сферу обігу та використання ЗЗР в Україні, є Закон України «Про державне регулювання сфери захисту рослин». Він визначає вимоги до реєстрації, обігу, маркування, зберігання та використання ЗЗР, а також встановлює відповідальність за порушення законодавства.

Також важливим інструментом є *державна реєстрація ЗЗР*, без якої використання або продаж будь-якого препарату на території України заборонено. Реєстрація передбачає наукову оцінку ефективності, токсичності, впливу на довкілля та залишкових кількостей у продукції.

Ліцензування та дозвільна система. В Україні діє ліцензування діяльності, пов'язаної з виробництвом, транспортуванням, зберіганням і торгів-

лею ЗЗР. Ця система покликана обмежити участь у ринку несумлінних учасників, забезпечити дотримання технічних регламентів та захистити споживачів. Крім того, функціонує система санітарно-епідеміологічного та екологічного контролю, яка забезпечує дотримання гігієнічних нормативів у процесі роботи із ЗЗР.

Сертифікація та контроль якості. Ще одним інструментом є сертифікація продукції. Імпортні та вітчизняні засоби підлягають перевірці на відповідність установленим нормам якості. Контроль здійснюють уповноважені лабораторії та інспекції, зокрема Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспожислужба). Також держава здійснює моніторинг залишків ЗЗР у продуктах харчування, воді, ґрунтах, що є важливою частиною екологічного контролю.

Екологічний і фітосанітарний контроль. Державні органи здійснюють фітосанітарний конт-

роль при ввезенні та вивезенні продукції, а також у межах країни. Це допомагає запобігти поширенню карантинних організмів та регулює використання препаратів на відповідних територіях. Крім того, ЗЗР, які використовуються в сільському господарстві, підлягають екологічній експертизі, особливо якщо йдеться про нові хімічні речовини.

Освітньо-інформаційні механізми. Суттєвим інструментом державного регулювання є підвищення рівня обізнаності суб'єктів господарювання та фермерів щодо правил безпечного використання ЗЗР. Через програми навчання, інструкції, технічні регламенти та консультації держава сприяє формуванню культури відповідального ставлення до хімічного захисту рослин.

Контроль за дотриманням правил обігу. Регулярні перевірки аграрних підприємств, складів, торговельних точок, а також накладення штрафів за порушення вимог щодо зберігання, перевезення чи застосування ЗЗР – важливий механізм забезпечення виконання законодавства [13].

Таким чином, інструменти державного регулювання діяльності суб'єктів ринку ЗЗР в Україні охоплюють весь життєвий цикл засобів – від реєстрації та імпорту до застосування й утилізації. Вони спрямовані на забезпечення безпеки, екологічної збалансованості та конкурентного розвитку ринку. В умовах інтеграції України до європейського простору вдосконалення цих інструментів з урахуванням норм ЄС стає не лише пріоритетом, а й необхідністю.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження отримано такі висновки. Визначено, що ринок засобів захисту рослин (ЗЗР) є однією з ключових складових аграрного сектора України, що безпосередньо впливає на продовольчу безпеку, екологічну стабільність і здоров'я населення. В умовах відкритої економіки та глобалізації особливої ваги набуває питання ефективного державного регулювання цього ринку. Адже неконтрольоване використання або обіг небезпечних речовин може мати згубні наслідки не лише для довкілля, а й для економіки загалом. Визначено, що державне регулювання дозволяє забезпечити контроль якості ЗЗР, що потрапляють на український ринок. Це надзвичайно важливо, оскільки наявність фальсифікованих або несертифікованих препаратів становить пряму загрозу як для врожайності сільськогосподарських культур, так і для здоров'я людей, які споживають продукти, вирощені з використанням таких засобів. Також державне регулювання сприяє охороні навколишнього середовища. Неправильне за-

стосування ЗЗР здатне призвести до забруднення ґрунтів, водних ресурсів і скорочення популяцій корисних комах, зокрема запилювачів. Держава, запроваджуючи екологічні норми та контроль за дотриманням технологій внесення ЗЗР, може мінімізувати такі ризики.

Зазначено, що в умовах євроінтеграційного курсу України важливим є гармонізація національного законодавства з європейськими стандартами. Це дозволить покращити доступ українських аграріїв до європейських ринків, одночасно підвищивши якість і безпечність вітчизняної аграрної продукції. Відповідні державні органи мають виступати гарантами дотримання фітосанітарних вимог, а також забезпечувати інформування та навчання фермерів.

У подальших дослідженнях планується провести кореляційно-регресійний аналіз факторів впливу на діяльність суб'єктів ринку засобів захисту рослин (ЗЗР). ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Нерянова І. В., Голюк В. Я. Проблеми та стан ринку засобів захисту рослин від початку повномасштабного вторгнення. *Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи»*. 2024. С. 88–89. URL: <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/303668>
2. Грузінська І., Смагіна А., Жигadlo В. та ін. Зелена книга. *Регулювання внутрішнього виробництва та обігу засобів захисту рослин*. 2018. С. 23–24. URL: <https://www.slideshare.net/BRDO/ss-208148399>
3. Загроза продовольчій безпеці світу. *Міністерство закордонних справ України*. 23.11.2023. URL: <https://mfa.gov.ua/protidiya-agresiyi-rf/zagroza-prodovolchij-bezpeci-svitu>
4. На розмінованих землях України вже можна виростити 1 млн т зерна. *Прес-служба Апарату Верховної Ради України*. 17.01.2024. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/245689.html
5. Динаміка експорту – імпорту України продукцією рослинного походження та зерновими культурами в 2020–2025 рр. URL: ukrstat.gov.ua
6. Закон України «Про державне регулювання сфери захисту рослин» від 17.12.2024 р. № 4147-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4147-20#Text>
7. Конституція України (редакція від 01.01.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
8. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
9. Закон України «Про пестициди і агрохімікати» від 02.03.1995 р. № 86/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86/95-вр#Text>

10. Станкевич С. В., Забродіна І. В. Аналіз ємності ринку і основних операторів засобів захисту рослин в Україні у 2017–2018 рр. Частина 1: Імпорт. *Таврійський науковий вісник*. 2019. № 114. С. 118–134. DOI: <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2020.114.14>
11. Bayer Global. URL: <https://www.bayer.com/en/agriculture-overview>
12. «Байєр» в Україні. URL: <https://www.bayer.com/uk/ua/ukraine-home>
13. Аналіз ринку засобів захисту рослин в Україні. 2024 р. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-sredstv-zashity-rastenij-v-ukraine-2024-god>
14. Bayer AG Financial Statements 2024. URL: <https://www.bayer.com/en/investors/integrated-annual-reports#541676>

REFERENCES

- “Analiz rynku zasobiv zakhystu roslyn v Ukraini” [Analysis of the Crop Protection Products Market in Ukraine]. 2024. <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-sredstv-zashity-rastenij-v-ukraine-2024-god>
- “Bayer AG Financial Statements 2024”. <https://www.bayer.com/en/investors/integrated-annual-reports#541676>
- «Baier» v Ukraini. <https://www.bayer.com/uk/ua/ukraine-home>
- Bayer Global. <https://www.bayer.com/en/agriculture-overview>
- “Dynamika eksportu – importu Ukrainy produktsiiei roslynnoho pokhodzhennia ta zernovymy kultura-my v 2020-2025 rr.” [Dynamics of Ukraine's Export-import of Plant Products and Grain Crops in 2020-2025]. ukrstat.gov.ua
- Hruzinska, I. et al. “Zelena knyha. Rehuliuвання vnutrishnyoho vyrobnytstva ta obihu zasobiv zakhystu roslyn” [Green Paper: Regulation of Domestic Production and Circulation of Plant Protection Products]. 2018. <https://www.slideshare.net/BRDO/ss-208148399>
- “Konstytutsiia Ukrainy (redaktsiia vid 01.01.2020)” [Constitution of Ukraine (revision of January 01, 2020)]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (1995). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86/95-вр#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2024). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4147-20#Text>
- “Na rozminovanykh zemliakh Ukrainy vzhe mozna vyrostyty 1 mln t zerna” [One Million Tons of Grain Can Already be Grown on Demined Lands of Ukraine]. *Pres-sluzhba Aparatu Verkhovnoi Rady Ukrainy*. January 17, 2024. https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/245689.html
- Nerianova, I. V., and Holiuk, V. Ya. “Problemy ta stan rynku zasobiv zakhystu roslyn vid pochatku povnomasshtabnoho vtorhnennia” [Problems and Status of the Crop Protection Products Market Since the Start of the Full-scale Invasion]. *Biznes, innovatsii, menedzhment: problemy ta perspektyvy*. 2024. <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/303668>
- Stankevych, S. V., and Zabrodina, I. V. “Analiz iemnosti rynku i osnovnykh operatoriv zasobiv zakhystu roslyn v Ukraini u 2017-2018 rr. Chastyna 1: Import” [Analysis of Market Capacity and the Main Operators of Plant Protection Products in Ukraine in 2017-2018. Part 1: Imports]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk*, no. 114 (2019): 118-134. DOI: <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2020.114.14>
- “Zahroza prodovolchii bezpetsi svitu” [Threat to World Food Security]. *Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrainy*. November 23, 2023. <https://mfa.gov.ua/protidiya-agresiyi-rf/zagroza-prodovolchij-bezpecivitu>